

”Budget i balans”?

Begreppet *budget* i det offentligas samtida texter och genrer

Claes Ohlsson
Institutionen för svenska språket
Linnéuniversitetet (Växjö/Kalmar, Sverige)
claes.ohlsson@lnu.se

1

Ett grundintresse för ord

Begrepp och termer. Nyckelord eller keywords

- Dagens presentation: en explorativ diskussion om ords och begrepps betydelse i och för (bruks)texter och deras diskurser
- Ett mål är att diskutera vad jag kallar ”verksamhetsskapande begrepp” som något kännetecknande för professioner och praktiker och i förlängningen för diskurser och texter – i samtid och dåtid
- Jag har valt begreppet **budget** som exempel (lite mer om det strax)

2

Upplägg

- Nyckelord ur olika forskningsperspektiv
- Varför *budget* som exempel?
- Budget som nyckelord (och mot en förståelse av diskursiva och verksamhetsgenererande begrepp)
- Några nedslag i material
- Avslutning

3

Nyckelord som nyckelord

En orientering om nyckelord i forskning – en tredelad redogörelse

🔑 Nyckelord ur ett begreppshistoriskt perspektiv:

- Begrepp som både indikatorer och faktorer i (historiska) förändringsprocesser. Begreppslig förändring som ett tecken på social förändring, men inte (bara) en avspegling av icke-språkliga skeenden

"The number of words is limited whereas the contents that can be expressed by them – ideas, people, objects, possibilities, realities – are potentially unlimited" (Koselleck, 1989)

- "Begreppshistoriska paradpjäser": *kultur, frihet, civilisation, religion* m.fl.
- Raymond Williams *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society* (1976)

4

🔑 Nyckelord ur ett diskursanalysperspektiv:

- Undersöker nyckelord som formella språkliga representanter för centrala kulturella begrepp (Schroeter & Veniard, 2016)

"Key words are characterised by their relation to societal issues. They have a programmatic content, they are semantically complex and they are related to discourses." (Schröter, 2008)

"How words do things with people (vs. how people do things with words)" (Levisen & Waters, 2017)

- Ofta i analyser som problematiserar makt eller sociala positioner
- Anna Wierzbicka *Understanding Cultures through their Key Words* (1997)

5

🔑 Nyckelord i korpuslingvistik

- Ett metodologiskt perspektiv (men inte enbart)
- (Nyckel)ord som (statistiskt) "sticker ut" i en text eller samling av texter: keywords > har egenskapen keyness

"[...] 'keywords' can also be identified [...]: these are words that are unusually frequent in the small corpus compared to their normal frequency in the language." (O'Keeffe & McCarthy, 2010)

- Nyckelords **konnotationer** (vad orden associeras med) och **kollokationer** (samexistens med andra ord) med stöd av sökningar i stora textmaterial. Nyckelords semantiska prosodi
 - (ur ett sådant metodperspektiv behövs också ofta stöd av lexikologi, lexikografi och terminologi)

6

Varför just budget och vad betyder budget?

"plan med angivande av tillgängliga medel och deras fördelning på olika poster under viss tid på stats- och företagsnivå vanligen ett år, i privat hushåll ofta en månad" (Svensk ordbok)

[...]

"belagt sedan 1814; av engelska budget med samma betydelse, äldre 'börs; ränsel; packe'; av fornfranska bougette 'kappsäck', till bouge 'lädersäck'; av keltiskt urspr. och besläktat med bälg" (Svensk ordbok)

- Ett väldefinierat begrepp och vanligt ord i media och politik samt t.ex. i texter vi kan stöta på i administrationssammanhang i högre utbildning
- Ordbokens definition framstår som kortfattad och ganska självklar. Ger den hela bilden ur ett nyckelordperspektiv?
- Hjälp av korpusanalysverktyg för att säga mer om diskursivt bruk och om budget som (verksamhetsgenererande) begrepp

7

Att undersöka budget som nyckelord (och möjliga vägar för att diskutera budget som verksamhetsgenererande begrepp)

Budget som ord

Budget som begrepp i sammanhang

Attityder till budget som fenomen

- *Budget* som lemma: förhållandet mellan olika möjliga former (obestämd/bestämd form, numerus m.m)
- Bruk över tid (frekvens, keyness och som möjligt lockword)
- Frekvens i olika typer av material och över tid
- Produktivitet - förekomst i olika ordklasser och i sammansättningar (för- och efterled)
- Konnotations- och kollokationsmönster
- Som namn eller del i namn för distinkta texter eller textgenrer
- Som del i verksamheter eller praktiker
- *Budget* som ord i aktiviteter som är tid- eller platsbundna. Aktiviteter som har med professioner eller organisationsdelar att göra
- *Budget* som statistiskt nyckelord i olika typer av texter
- Receptionsstudier med språkbrukare

8

Korpusverkyg från svenska texter som är åtkomliga via webbgränssnitt

"Demokratis genrer"? – offentlighetens texter

Budget som ord

Budget som begrepp i sammanhang

Attityder till budget som fenomen

- *Budget* som lemma: förhållandet mellan olika möjliga former (obestämd/bestämd form, numerus m.m)
- Bruk över tid (frekvens, keyness och som möjligt lockword)
- Frekvens i olika typer av material och över tid
- **Produktivitet** - förekomst i olika ordklasser och i sammansättningar (för- och efterled)
- **Konnotations- och kollokationsmönster**
- Som namn eller del i namn för distinkta texter eller textgenrer
- Som del i verksamheter eller praktiker
- *Budget* som ord i aktiviteter som är tid- eller platsbundna. Aktiviteter som har med professioner eller organisationsdelar att göra
- *Budget* som statistiskt nyckelord i olika typer av texter
- **Receptionsstudier med språkbrukare**

9

Budget som ord: produktivitet - förekomst i sammansättningar (för- och efterled)

Word	Frequency ?	Word	Frequency ?	Word	Frequency ?
1 budget	72,317 ...	16 driftsbudget	206 ...	35 militärbudget	85 ...
2 långtidsbudget	1,456 ...	19 driftbudget	189 ...	36 eurobudget	75 ...
3 skuggbudget	1,284 ...	20 valbudget	181 ...	37 miljöbudget	67 ...
4 statsbudget	1,256 ...	21 lönebudget	172 ...	38 hushållsbudget	66 ...
5 vårbudget	1,182 ...	22 kommunbudget	170 ...	39 regionbudget	62 ...
6 alliansbudget	1,152 ...	23 flerårsbudget	162 ...	40 krisbudget	61 ...
7 investeringsbudget	974 ...	24 marknadsföringsbudget	155 ...	41 maxbudget	61 ...
8 höstbudget	951 ...	25 medborgarbudget	149 ...	42 detaljbudget	59 ...
9 ändringsbudget	823 ...	26 skolbudget	140 ...	43 regeringsbudget	59 ...
10 tilläggsbudget	797 ...	27 klimatbudget	139 ...	44 projektbudget	58 ...
11 koldioxidbudget	514 ...	28 extrabudget	138 ...	45 forskningsbudget	57 ...
12 spelarbudget	505 ...	29 biståndsbudget	130 ...	46 oppositionsbudget	53 ...
13 försvarsbudget	448 ...	30 lågbudget	124 ...	47 utsläppsbudget	53 ...
14 vårandringsbudget	414 ...	31 rambudget	122 ...	48 sjukvårdsbudget	52 ...
15 övergångsbudget	319 ...	32 totalbudget	115 ...	49 jordbruksbudget	52 ...
16 årsbudget	275 ...	33 internbudget	108 ...	50 kompletteringsbudget	50 ...
17 kulturbudget	265 ...	34 nollbudget	91 ...		

(källa:
korpusen JSI
web corpus
2014-2021
Swedish från
Sketch
Engine)

10

Budget som ord: produktivitet - förekomst i sammansättningar (för- och efterled)

Word	Frequency ?	Word	Frequency ?	Word	Frequency ?
1 budget	72,317 ...	18 budgetförhandlingar	823 ...	35 budgetregler	470 ...
2 budgeten	42,405 ...	19 budgettram	787 ...	36 budgetarna	468 ...
3 budgetförslag	7,674 ...	20 budgetsamarbete	726 ...	37 budgetprocess	457 ...
4 budgetar	3,803 ...	21 budgetarbete	642 ...	38 budgetbeslut	449 ...
5 budgeterat	3,483 ...	22 budgetramen	638 ...	39 budgetsamarbetet	432 ...
6 budgetpropositionen	2,382 ...	23 budgetdebatten	597 ...	40 budgetöverskott	426 ...
7 budgetunderskott	2,271 ...	24 budgetera	574 ...	41 budgetfullmäktige	383 ...
8 budgetförslaget	2,166 ...	25 budgetberedningen	564 ...	42 budgetdisciplin	368 ...
9 budgeterade	1,460 ...	26 budgetalternativ	550 ...	43 budgetbeslutet	349 ...
10 budgetmotion	1,350 ...	27 budgeterar	540 ...	44 budgetmotioner	333 ...
11 budgetförhandlingarna	1,333 ...	28 budgetens	529 ...	45 budgeterad	314 ...
12 budgetproposition	1,332 ...	29 budgetomröstningen	527 ...	46 budgeterats	309 ...
13 budgetarbetet	1,214 ...	30 budgetår	511 ...	47 budgetmedel	309 ...
14 budgetunderskottet	1,150 ...	31 budgetramarna	498 ...	48 budgetunderlaget	297 ...
15 budget-	1,051 ...	32 budgetramar	487 ...	49 budgetfrågor	293 ...
16 budgetprocessen	898 ...	33 budgetdebatt	484 ...	50 budgetering	271 ...
17 budgetåret	826 ...	34 budgetunderlag	475 ...		

(källa:
korpusen JSI
web corpus
2014-2021
Swedish från
Sketch
Engine)

11

Budget som begrepp i sammanhang – konnotations- och kollokationsmönster

object	modifier
klubba ...	stram ...
klubbades budgeten	en stram budget
regera ...	total ...
presenterade budgeten	totala budget
presentera ...	gemensam ...
presenterade budgeten	en gemensam budget
rösta ...	begränsad ...
röstade ned regeringens första budget	en begränsad budget
förhandla ...	borgerlig ...
förhandla om budgeten	en borgerlig budget
överskrida ...	utökad ...
överskridit sin budget	en utökad budget
avsätta ...	ursprunglig ...
inte avsatt någon budget för att utreda	den ursprungliga budgeten
anta ...	befintlig ...
riksdagen antar budgeten	inom befintlig budget
lägga ...	kommunal ...
lagt en budget	i den kommunala budgeten
belasta ...	årlig ...
enas om en budget	en årlig budget
fälla ...	expansiv ...
fällde regeringens budget	

(källa: korpusen JSI web corpus
2014-2021 Swedish från Sketch
Engine)

12

Budget – ett försök att samla begreppets diskursiva roller och egenskaper

- **Temporalitet** – följer en planeringscykel och kan tidfästas (*vårbudget, årsbudget*)
 - **Verksamhet** - kan knytas till något eller någon (*försvarsbudget, budgetproposition, alliansbudgeten*)
 - **Aktivitet** – har egenskaper som har med handlingar och motiv att göra (*budgetering, budgetplanering, skuggbudget*)
 - **Symbolik** – *klubbas* eller *beslutas* och blir på så sätt en symbol för en administrativ eller politisk process
 - **Förhållningssätt** – kan vara *stram, tajt* eller *gemensam* (m.m.)
- Det diskursiva begreppet Budget som **ramverk** för påbjudna, möjliga eller omöjliga handlingar och som **retoriskt verktyg** i texter och diskurser

13

Budget som diskursivt och verksamhetsgenererande(?) begrepp

- Ett verksamhetsgenererande begrepp fungerar som nyckelord i texter för att referera till ett visst fenomen med hjälp av distinkta ordformer
 - de ord som representerar begreppet och fenomenet Budget visar kontinuitet i hur begreppet definieras (över tid och i olika genrer men även att begreppet är produktivt och används för nya områden)
- Ett verksamhetsgenererande begrepp förknippas med urskiljbara verksamheter, ämnen eller aktiviteter, t.ex. i textgenrers namn eller som framskjutet nyckelord
 - Budget är kopplat till vissa verksamheter, både i särskilda benämningar för aktiviteter och processer, och i produktiva mönster för begreppets användning

14

Referenser

- Baker, P. 2011. Times May Change, But We Will Always Have Money: Diachronic Variation in Recent British English. *Journal of English Linguistics*, 39(1).
- Koselleck, R. (1989). Linguistic change and the history of events. *The Journal of Modern history*, 61(4)
- Levisen, C., & Waters, S. (Eds.). (2017). *Cultural keywords in discourse* (Vol. 277). John Benjamins Publishing Company.
- O'Keeffe, A., & McCarthy, M. (Eds.). (2010). *The Routledge handbook of corpus linguistics*. Routledge.
- Schroeter, M. & M. Veniard (2016). Contrastive Analysis of Keywords in Discourses. *International Journal of Language and Culture*, 3(1).
- Schröter, M. (2008). Discourse in a nutshell: key words in public discourse and lexicography. *German as a Foreign Language*, (2).
- Wierzbicka, A. (1997). *Understanding Cultures through their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. Oxford.
- Williams, R. (1976). *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. London.